

נושא במוקד: האולפן המתקשב וההידודי (אינטר-אקטיווי) אולפן מקוון ברשת - יזמה חדשה בסוכנות היהודית

פזיה סלע ורחל כורזים*

הצורך באולפן מקוון נובע מכמה סיבות: היעדר מסגרת ההולמת את צרכי הלומדים בקרבת מקום מגוריהם; אורח חיים עמוס שאינו מאפשר למעוניינים להצטרף למסגרות לימוד קיימות. השיעורים הם מבוססי ועידת וידאו באינטרנט. כל בעל מחשב המקושר לאינטרנט וברשותו מיקרופון ואוזניות, יכול לקחת חלק פעיל בשיעור. הלומדים שומעים ורואים את המורה שלהם ויכולים לשוחח עם חבריהם לכיתה המקוונת.

הקדמה

בשנת 2005 הועלה רעיון במחלקה לחינוך של הסוכנות היהודית: לפתח תוכנית להוראת עברית שתפעל באמצעות רשת האינטרנט. 'האולפן המקוון' מיועד ללומדים בוגרים העושים את צעדיהם הראשונים בלימוד השפה העברית. סף הכניסה לאולפן כזה הוא ידיעת אותיות האלף-בית בדפוס ובכתב ויכולת קריאה מצרפת. למעוניינים בלימוד הקריאה נשלח מבעוד מועד מידע על לומדות להוראת קריאה הנמצאות באינטרנט.

הצורך באולפן מקוון נובע מכמה סיבות: ברחבי העולם יש אנשים רבים המעוניינים ללמוד עברית, אך לעתים קרובות אין מסגרת מקצועית ההולמת את צרכיהם בקרבת מקום מגוריהם. בנוסף, יש לומדים שאורח חייהם וסדר יומם העמוס אינם מאפשרים להם להצטרף למסגרות לימוד קיימות. בין אלה נמצאים אנשי עסקים, רופאים, סטודנטים, אמהות המטופלות בילדים צעירים ועוד.

דרכי פעולה

הלימוד באולפן המקוון מתנהל באמצעות שילוב של כלים:
· סדרה של שיעורים שבועיים בני 90 דקות כל אחד.
השיעורים הם מבוססי ועידות וידאו באינטרנט - Web Conference. המורים נעזרים בהם בתוכנת CENTRA ובמצגות עשירות המהוות אמצעי המחשה לחומר הנלמד.
כל לומד בעל מחשב המקושר לאינטרנט, שברשותו מיקרופון ואוזניות Headset הנשלחים לנרשמים לאולפן, יכול לקחת חלק פעיל בשיעור בזמן אמת.
הלומדים, הנמצאים לעתים ביבשות שונות, שומעים ורואים את המורה שלהם ויכולים לשוחח עם חבריהם לכיתה המקוונת.

* פזיה סלע היא המנהלת של היחידה להוראת עברית בתפוצות במחלקה לחינוך של הסוכנות היהודית.
רחל כורזים היא המנהלת האקדמית של מערך הלמידה מרחוק במחלקה לחינוך של הסוכנות היהודית.

- בשיעור עצמו המורה והתלמידים יכולים, באמצעות סרגל כלים מיוחד שהאולפן נעזר בו, למחוא כף, לעודד, לחייך, לבקש לשאול שאלה או להביע את שביעות רצונם. כך הופכת חוויית הלימוד בכיתה המקוונת למקבילה לזו של כיתה אולפן רגילה.
- להעשרת הלמידה הלומד מופנה לאתרי אינטרנט המרחיבים את ידיעותיו על מדינת ישראל, על דמויות מרכזיות בהיסטוריה של העם היהודי, וכן הוא מופנה למקורות מקראיים לשם חיזוק התבניות הלשוניות ואוצר המילים הנלמד בשיעור.
- בכיתה האולפן המקוון הלומדים פעילים בכל רגע נתון.
- השיעורים בנויים על פי ספר הלימוד **עברית עשירה** מאת פזיה סלע ושרה ישראלי. כל לומד הנרשם לאולפן המקוון מקבל עותק של הספר, שכל יחידה בו תואמת לאחד מן השיעורים.
- אתר אינטרנט ייחודי מלווה את הלומדים ובו שיעורי-בית לתרגול ומאגר השיעורים שכבר בוצעו ושאליהם יוכלו לחזור בכל עת.
- ניתן ליצור קשר באמצעות הדואר האלקטרוני עם המורה ועם מערך התמיכה של האולפן.

שיטת ההוראה

הלימוד נעשה באופן מדורג ביותר, הרבה מעבר למקובל בספרי הלימוד המוכרים, במטרה לרכך את המפגש הראשוני עם השפה העברית. מטרתנו היא לעודד ולהמריץ את הלומדים בהמשך דרכם בלימוד השפה העברית. הדירוג המפורט מוסיף ביטחון עצמי ומעניק הרגשה של שליטה טובה ומלאה בחומר המוקנה.

דרך ההוראה היא בשיטת הספיראלה - כל יסוד לשוני חדש מחובר לאלה שקדמו לו ומהווה תשתית לתבניות ולאוצר המילים שילמדו אחריו. בדרך זו נוצרת רשת ביטחון ללומד.

ההוראות לתרגילים מופיעות בעברית ומתורגמות ללשונו של הלומד.

לכל משימה לימודית ניתנת דוגמה הממחישה למשתתפים את הנדרש מהם. אוצר המילים המשובץ בתבניות הלשוניות הוא מעולם הלומדים. המשפטים המוצגים טבעיים וקבילים - כפי שדובר ישראלי אומר אותם. אין משפטים 'מוזרים', המנוסחים רק לצורך התרגול.

ההבעה בעל-פה היא המיומנות הראשונה הנרכשת מתוך ארבע מיומנויות הלמידה: התלמידים שואלים חברים, נשאלים, עונים ומתרגלים את החומר הנלמד.

תבניות ומילים חדשות מודגשות בצבע ומנוקדות, כדי להפנות את תשומת לב הלומד אליהן. המשפטים המדגימים, התמונות הנלוות אליהם, השיחות או הטקסט הקצר מתמקדים בהצגת המשמעות של התבנית הנרכשת ובהפנמתה בהצלחה על ידי הלומד.

אולפן ברשת א'

שיעור 5

ישראל

בירושלים

גְּדִי: שלום, אני גְּדִי וְזֶה יוֹסִי.
אֲנַחְנוּ גרים בירושלים.
אֲנַחְנוּ גם עובדים פֶּה.
 תמר: נעים מאוד. אני תמר וזאת חנה.
אֲנַחְנוּ לומדות באוניברסיטה בירושלים.

בחיפה

דויד: רחל, אני בחיפה, איפה את?
 רחל: גם **אֲנַחְנוּ** בחיפה.
 דויד: מי זה **אֲנַחְנוּ**?
 רחל: גִּדְעוֹן, רותי ואני.
 דויד: יופי, להתראות!

Title of Course - Section

המילה החדשה נלמדת תמיד מתוך הקשר במשפטים ובסיטואציות שונות. התרגול של החומר החדש עובר מתרגילים סגורים, דרך תרגילים חצי סגורים / חצי פתוחים לתרגילים פתוחים ועד לתרגילים משולבים, שבהם הלומד משתמש בתבנית החדשה שנלמדה יחד עם תבניות ואוצר מילים שהוא למד קודם לכן. כל שיעור חדש נפתח בחזרה על החומר שנלמד בשיעורים הקודמים. במצגות המלוות את השיעור נבחרו צבעים שונים המייצגים פעילויות כגון חזרה, הקניה של נושא לשוני חדש, או תרגילים לחזרה ולחיזוק הנלמד. כל שיעור מסתיים בתרגיל סיכום ובשיר המכיל בתוכו את התבניות הלשוניות ואת האוצר המילים החדש שנלמדו בשיעור. ציטוט מקורות מהתנ"ך, מהמשנה או מהתפילה בא במטרה להדגים ללומדים שהתבנית או המילה שהם לומדים בעברית של היום לא נוצרו 'יש מאין', אלא הן מבוססות על מקורותינו היהודיים ומהוות חוליה ברצף לאורך הדורות. הציטוטים הנבחרות משולבות באולפן המקוון בתמונות ממיטב האמנות העולמית, לשם המחשת הפסוקים המצוטטים. חשוב להבין שאוכלוסיית הלומדים באולפן מגיעה אליו במטרה ללמוד עברית, אך במקביל יש לה גם עניין רב בקישור השפה הנרכשת לעולם המושגים היהודי המוכר לה בשפתה. השיעורים המקוונים מתבססים על החומר הלשוני שבספר הלימוד שנבחר. לאחר השיעור הסינכרוני המקוון, כאשר התלמיד מעיין בספר, כל החומר באותה יחידת לימוד מוכר לו, מפני שהוקנה כבר בשיעור. כך מהווה הספר כלי לחיזוק ולחזרה. שיעורי הבית ניתנים באתר הבית של האולפן באינטרנט, והלומד מקבל עליהם משוב מידי. תרגילים וטקסטים נוספים ימצא הלומד בספר הלימוד שברשותו. התלמיד יכול להיכנס בכל עת לאתר, לצפות ולשמע את ההקלטות של כל אחד מן השיעורים שכבר ניתנו.

שלבי תכנון ופיתוח

בשלב זה אנו מפתחים ארבעה קורסים בני תשע פגישות שבועיות כל אחד. אורך כל פגישה תשעים דקות. כל קורס מתחיל בנקודת הסיום של הקורס שקדם לו, וכך נוצרת ספיראלה של למידה. עד עתה נערכו שני קורסי ניסוי שבעקבותיהם התבקשו המשתתפים למלא שאלוני הערכה מפורטים. התגובות היו נלהבות וכולם, ללא יוצא מן הכלל, הביעו נכונות להמשיך ולהשתתף בשיעורים. במסגרת לימוד עצמאית זקוק הלומד למשמעת עצמית ולכוח רצון רב כדי להתמיד בלימודיו, אך במערך השיעורים הסינכרוניים ניתנת ללומד מסגרת שבה שותפים המורה והתלמידים האחרים בכיתה המקוונת. בדרך זו הלומדים זוכים בחוויה המעצימה את יכולת הלמידה ובתחושה של התקדמות אמיתית משיעור לשיעור.

יצירת שיעורים בלימוד מקוון מצריכה השקעה עצומה בהכנת החומרים, בבנייתו של כל שיעור, בדירוג הלשוני, בבחירת התמונות שימחישו בצורה הטובה ביותר את הנלמד וכן בתצוגת אותיות הדפוס והכתב ועיצוב העמוד של כל אחד מהשקפים.

אוכלוסיית הלומדים באולפן העברית המקוון מגיעה ממקומות רבים, ממגוון גילים ותרבויות. מניעיהם של הלומדים ללמוד עברית הם שונים: חיזוק השתייכותם לעם היהודי, חיזוק הקשר עם קרובי משפחה החיים בישראל, תוכניות עלייה, עבודה במסגרות יהודיות, התעניינות בשפת התנ"ך וכדומה.

מנימוקים אלה ואחרים השיעור חייב להיות רב-גוני, עשיר, דינמי וכזה שאינו משאיר אף רגע דל. התלמידים חייבים להרגיש שכל דקה מנוצלת ושהם פעילים בשיעור, משתמשים בחומר הנלמד, אומרים אותו, פונים לחברים ועונים על שאלותיהם. הם צריכים לחוש שהתקדמו משיעור לשיעור

וכי הם מסוגלים לבנות בעצמם משפטים משמעותיים מתוך יסודות שונים שנלמדו. ואכן, אחת הסוגיות המאתגרות ביותר בתחום הלמידה מרחוק היא 'החזקת' התלמידים בכיתות (retention). התלמידים עשויים 'להיעלם' מהכיתה המקוונת, מסיבות טכנולוגיות או מהיעדר עניין ומוטיווציה להמשיך. הטיפול בנושאים אלה מצריך מערכות התייחסות מעבר לשעות השיעור, כגון קשר טלפוני, אלקטרוני או אחר עם הלומד, על מנת לנסות ולסייע לו בקושי שנוצר. בלמידה מרחוק המורה אינו יכול להיות נוכח פיזית בכיתה, ליצור קשר עין הדדי ולהסביר בעזרת שפת הגוף. לפיכך יש לפצות על 'אינות' זו בכל האמצעים שהטכנולוגיה יכולה להציע. השאיפה היא להגיע באמצעות האולפן המקוון אל אלפי לומדים בוגרים ברחבי העולם, שעד היום לא נמצאו להם מסגרות הלימוד המתאימות. כמו-כן האולפן המקוון עשוי להוות מערך השלמה וחיזוק ללומדים בכיתות רגילות. האולפן המקוון של הסוכנות היהודית, בשיתוף חברת AKT, מכשיר מורים לעבודה בכלים הטכנולוגיים החדשניים ומנהל מעקב לליווי הלומדים ולהערכת קצב התקדמותם ורמת הישגיהם.